

PROGRAMUL
„Săpături arheologice în județul Harghita” - ediția 2025

1. Denumirea, perioada și locul desfășurării programului:

Cercetări arheologice în județul Harghita în perioada 1 iulie – 20 septembrie la:
în zona Ciuc cercetarea cetății Păgâne din Racu, respectiv cercetarea mormintelor din epoca Arpadeană din Sâncrăieni în colaborare cu Muzeul Secuiesc al Ciucului, în zona Odorhei în colaborare cu Muzeul Haáz Rezső cercetări arheologice în zona Odorhei, și cercetări arheologice în castrul roman de la Inlăceni în colaborare cu muzeul „Molnár István” din Cristuru Secuiesc, iar în zona Gheorgheni identificarea și cercetarea non-invazivă a siturilor arheologice și Depresiunea Giurgeului în colaborare cu Muzeul Tarisznyás Márton.

2. Scopul programului:

Programul are ca scop sprijinirea cercetărilor arheologice în bazinul Ciuc, Odorhei și Gheorgheni, pentru promovarea valorilor din patrimoniul cultural, cu ajutorul unor cercetări arheologice ce contribuie la salvarea, documentarea și propagarea siturilor arheologice.

3. Obiectivul programului:

Cercetări arheologice noninvazive și invazive în bazinul Ciucului: analize C14 (Șumuleu / grădina Fodor-kert), respectiv măsurători de magnetometrie în situl Cibrefalva și săpătură la situl Vasfúvódomb (Miercurea Ciuc) și Cibrefalva (Mihăileni), Identificarea și cercetarea non-invazivă a siturilor arheologice din Depresiunea Giurgeului, respectiv cercetări arheologice de teren în peșterile din Cheile Vârghișului, respectiv cercetări de teren și punerea în valoare științifică (pregătirea pentru publicarea al unei volum științific) al bisericii fortificate din Mărtiniș.

4. Beneficiarii programului:

Beneficiarul direct al programului este Consiliul Județean Harghita, Muzeul Secuiesc al Ciucului din Miercurea-Ciuc, Muzeul Haáz Rezső din Odorheiu Secuiesc, și Muzeul Tarisznyás Márton din Gheorgheni, proprietarii monumentelor sau siturilor cercetate, consiliile locale ale localităților implicate precum și prin colectarea datelor și materialelor prețioase din punct de vedere arheologic vor beneficia locuitorii județului nostru.

5. Descrierea programului:

Reprezintă continuarea cooperării dintre Consiliul Județean Harghita, Muzeul Secuiesc al Ciucului din Miercurea-Ciuc, Muzeul Haáz Rezső din Odorheiu Secuiesc, și Muzeul Tarisznyás Márton din Gheorgheni, cooperare inițiată în anul 2007.

Plan de cercetare - zona Ciuc

- **Cercetări arheologice noninvazive:** analize C14 a complexelor din sec. 3–4 (mormânt grupat) și a unor case slave timpurii (sec. 6–7) de la situl Șumuleu / grădina Fodor-kert, respectiv la situl Vasfúvódomb (Miercurea Ciuc pentru datarea corectă a istoriei zonei în epoca migrațiilor și medievală; releveu de magnetometrie despre satul medieval dispărut Cibrefalva (Mihăileni)
- **Săpături:** la situl Vasfúvódomb (Miercurea Ciuc): continuarea cercetării cu scopul de a identifica urme de cuptor de fier din sec. 12–13.; sondaj de verificare la Cibrefalva (Mihăileni).

Cercetări arheologice – zona Odorhei

Cercetări arheologice de teren în peșterile din Cheile Vârgheișului, respectiv cercetări de teren și punerea în valoare științifică (pregătirea pentru publicarea al unei volum științific) al bisericii fortificate din Mărtiniș.

Cheile Vârgheișului reprezintă principalul areal carstic al Munților Perșani, situat în extremitatea nordică a acestora, la limita cu Munții Harghita. În cadrul arealului carstic, au fost identificate peste 130 de peșteri, amplasate pe patru nivele de carstificare. Cercetările arheologice au început în anul 1911 și continuă până în prezent.

Prima încercare de realizare a unui repertoriu și de evaluare a acestui complex sistem carstic a fost realizată de Haáz Ferenc și Jodál Károly în anii 1937 și 1938. O descriere amplă, a celor mai cunoscute peșteri și adăposturi sub stâncă din Cheile Vârgheișului, a fost realizată de speologii Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu în 1963. În acest stadiu al cercetărilor descrie doar 40 de peșteri.

În perioada 1971–2005 speologul Dénes István a reevaluat peșterile cunoscute și a identificat altele noi. Prin eforturile sale numărul peșterilor din Cheile Vârgheișului a ajuns la 124.

Din anul 2014 până în prezent a început cercetări noi și a fost inițiat un program de reevaluare a potențialului arheologic a carstului din Cheile Vârgheișului, sub conducerea lui Marian Cosac, din Universitatea „Valahia” Târgoviște. A făcut cercetări arheologice în următoarele peșteri: Abri 122/1200, Peștera lui Gábor – nr. 20, Peștera Ursului/Peștera Mare nr. 14, nr. 36, Peștera cu Vase nr. 105, Peștera Calului, Peștera Lublinít
nr. 1.

În cadrul programului actual (iunie – august 2025) vom continua cercetările arheologice pe sitele menționate, sub conducerea lui Marian Cosac, din Universitatea „Valahia” Târgoviște, colaborând cu arheologi a Muzeului Haáz Rezső din Odorheiu Secuiesc.

Biserica unitariană fortificată de la Mărtiniș este una dintre cele mai interesante din rândul acestor complexe din regiunea Odorhei și din Secuime. Construită de către

satul mamă Mărtiniș și filialele lui în cursul secolului al XVII-lea în jurul bisericii gotice medievale cu șapte turnuri de apărare, respectiv clădiri pentru depozitare și adăpost în spatele zidurilor de apărare modelate cu nișe de tragere. Cercetările preliminare ale ansamblului au fost efectuate între anii 2011–2014 în cursul cărora a fost clarificată istoria construcției fortificației, respectiv aspectul spațial al acestuia, cronologia complexelor arheologice, cultura materială etc. În cadrul programului actual vom efectua măsurători topografice pentru realizarea planului complex al fortificației și al cercetărilor anterioare, cu scopul de a obține date noi pentru realizarea unor reconstrucții ipotetice integrale sau parțiale al fortificației, respectiv prelucrarea și pregătirea materialului arheologic pentru publicare. La sfârșitul proiectului vom obține date complexe din imagini, desene, planuri și reconstrucții, care împreună cu descrierea rezultatelor pregătesc datele istorice și arheologice pentru publicare, și anume pregătirea pentru redactare/tipar al monografiei arheologice.

Apelăm la contribuția Consiliului Județean Harghita în co-finanțarea acestor programe.

Programul va fi desfășurat cu participarea specialiștilor din zonă (Odorheiu Secuiesc), respectiv studenți arheologi și geologi de la universitățile din Târgoviște, Cluj-Napoca și Debrecen (Ungaria).

Proiect de cercetare din depresiunea Gheorgheni

Programul de cercetare arheologică pe anul 2025 este continuarea inițiativei din anul 2024. Cercetarea din anul 2024 a adus rezultate importante pentru cunoașterea mai amănunțită a istoriei regiunii.

În parcursul campaniei de cercetare din toamna anului 2024 s-au identificat 2 situri arheologice noi, la Joseni și respectiv la Valea Strâmbă.

Situl de la Joseni

La Joseni a fost identificată o așezare de cca. 5 ha care se poate lega cu cultura materială a goților. Astfel de sit arheologic este identificat doar la Lăzarea din zonă, unde este suprapus de epoca medievală și localitatea contemporană. La Joseni, așezarea în proporție mare este zonă arabilă, doar cu câteva construcții pe areal, astfel este mai bine cercetabilă decât situl de la Lăzarea.

Situl de la Valea Strâmbă

Valea Strâmbă este o așezare cu material gepidic din secolul 5, care se întinde pe cca. 7 ha în marginea satului în zonele arabile. Situl arheologic de la Valea Strâmbă este cea mai importantă descoperire arheologică din ultimii ani din depresiunea Giurgeului, deoarece este primul sit cu material de tip gepidic din zonă. Acest lucru schimbă într-o oarecare măsură cunoștințele despre expansiunea culturii gepidice din zona carpatică.

Obiective pentru anul 2025

În parcursul anului 2025 se dorește cercetarea în mod non-invaziv mai amănunțită a celor două situri descoperite în campania trecută, pe lângă concentrarea pe identificarea unor noi situri arheologice.

Din experiența anului trecut se poate afirma că depresiunea Giurgeului este o zonă cu potențial arheologic, însă subcercetată, astfel trebuie să se axeze pe descoperirea și cartografierea siturilor neidentificate, până când acestea nu se distrug prin intervenții umane.

Metodologie

Siturile arheologice vor fi cercetate prin:

- Fotografii aeriene
- Programe de georeferențiere
- Utilizarea detectorului de metal

Se va lucra la prelucrarea materialelor descoperite și a datelor adunate prin GPS pentru a realiza o documentație corespunzătoare pentru a se trimite rezultatele cercetărilor la Ministerul Culturii, cu scopul de a include aceste situri în Repertoriul Arheologic Național (RAN), așa cum s-a procedat și cu siturile descoperite în 2024 menționate mai sus.

6. Finanțarea programului:

Consiliul Județean Harghita va participa în acest program cu o contribuție financiară în valoare de 50.000 lei la activitatea arheologică. Acest program de cercetare arheologică poate elucida modul de formare și datare a așezărilor și obiectivelor vizate căpătând astfel o importanță ce depășește caracterul istoric local. Bugetul total al programului pe anul 2025 este în valoare de 54.200 lei din care contribuția Consiliului Județean Harghita este în valoare de 50.000 lei, contribuția Muzeului Secuiesc al Ciucului din Miercurea-Ciuc este în valoare de 1.500 lei, contribuția Muzeului Haáz Rezső din Odorheiu Secuiesc este în valoare de 1.000,00 lei, iar contribuția Muzeului Tarisznyás Márton din Gheorgheni este în valoare de 1.700,00 lei.

În baza celor arătate mai sus, propunem finanțarea acestui program din Hotărârea nr. 36/2025 al Consiliului Județean Harghita, privind aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli al județului Harghita pe anul 2025 și estimările pe anii 2026-2028, cu modificările și completările ulterioare, Anexa nr.5, poziția 9 - Săpături arheologice în județul Harghita (Pr.SĂPĂTURI), în valoare de 50.000 lei, contribuția Consiliului Județean la organizarea săpăturilor arheologice.

7. Bugetul programului:

- în LEI -

		Contribuția CJHR		Contribuția solicitantului	
Nr. Crt.		Servicii de cercetare	Servicii de tipar	Servicii de cercetare /topo	Ch.de prelucrare, digitalizare
1.	Muzeul Secuiesc al Ciucului Miercurea Ciuc	16.500,00		500	1.000,00
2.	Muzeul Haáz Rezső Odorheiu Secuiesc	10.000,00	7.000,00		1.000,00
3.	Muzeul Tarisznyás Márton Gheorgheni	16.500,00		1.700,00	
Total		43.000,00	7.000,00	2.200,00	2.000,00
Total program			54.200,00		

8. Rezultatele așteptate:

- noi rezultate despre Șumuleu / grădina Fodor-kert), respectiv măsurători de magnetometrie în situl Cibrefalva și săpătură la situl Vasfúvódomb (Miercurea Ciuc) și Cibrefalva (Mihăileni
- rezultate speciale arheologice despre zona Odorhei;
- rezultate speciale arheologice despre zona Gheorgheni;
- identificarea unor noi situri arheologice;
- mai multe informații despre situri deja identificate;
- identificarea unor noi elemente în interiorul cetăților;
- documentarea și salvarea unui conac medieval;
- cunoașterea culturii materiale a nobilimii din zonă.

9. Indicatori de rezultate și eficiență

Indicatori de rezultat:

- nr. de procese-verbale privind starea de conservare a siturilor arheologice încheiate;
- nr. de fișe întocmite pentru obiectele găsite ;
- volumul de informații determinante în stabilirea cronologiei așezărilor caracteristice județului Harghita
- nr. și tipul obiectelor găsite

Indicatori de eficiență:

- împrejmuirea și marcarea siturilor arheologice;

- reducerea timpului de răspuns din partea autorităților publice locale cu atribuții în protejarea patrimoniului arheologic în probleme specifice;
 - sesizarea rapidă și eficientă a Direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național a județului Harghita (DJCCPCN) în probleme care afectează siturile arheologice și regimul protejării lor.
-

....., 2025

PREȘEDINTE
Bíró Barna-Botond

Director executiv
Kiss Tímea Gabriella